

KEWANINIK

ÜBER ALLEN GIPFELN IST RUH
 IN ALLEN WIPFELN SPÜREST DU - KAUM EINEN HAUCH
 DIE VÖGELN SCHWEIGEN IM WALDE
 WARTE NUR, BALDE - RUHEST DU AUCH.
 J.W. v. GOETHE — GEB. 28/III 1749. GEST. 22/III 1832

Eesti Noorsoo Karskusliidu II luuletisvõistlus.

Käesolevaga kuulutab E. N. K. välja II luuletisvõistluse noorsoole.

1. Võistlusest võivad võtta osa kõik noored, kes ei saa enne 25. V 1932. 21-e aastaseks.

2. Iga võistlusest osa võtta soovija peab esitama kolm luuletist.

Märkus: Luuletised võivad sisuliselt kokku kuuludes ka tsükli moodustada.

3. Esitatavate luuletiste aine- ja vormivalik on autoreil vaba.

4. Hindamisele tulevad ainult need algupärased luuletised, mis pole ennem trükitel avalikkusele tuttavaks saand.

5. Luuletiste esitamise viimseks tähtpäevaks on 25. mai s. a.

Märkus: Saadeti tuleb adresseerida Eesti Noorsoo Karskusliidu juhatuse nimele (Tartu, postkast 86).

6. Luuletiste komplekt kandku mingit märkusõna. Sama märkusõna all olgu juurde lisatud ümbrik, milles sisaldugu autori tõeline nimi,

sünnimisaeg, aadress, kool ja klass, kui autor on õpilane

Märkus: Auhinnata jäänd saadetiste ümbrikke ei avata.

7. Kolmele paremale autorile annab Eesti Noorsoo Karskusliit autasuks vabal valikul ilukirjandust: I — 12 kr., II — 8 kr., III — 4 kr. väärtuses.

Märkus: Pääle nende kindlate auhindade võidakse ka teistele selleväärilistele saadetisile määrata ergutusauhindu.

8. Luuletisi hindab kolmeliikmeline jury järgmises koosseisus hrad Fr. Tuglas, V. Adams ja Ed. Treu.

9. Auhindamise tagajärjed tehakse teatavaks E. Noorsoo Karskusliidu suvipidustuste puhul 12. juunil s. a.

10. Kõik võistlusele saadetud luuletised jäävad E. N. K. arhiivi, kus nad alal hoitakse.

11. E. N. K. on õigus auhinnatud töid oma väljaandeis avaldada, nende eest autoreile tasu määrates harilikku korra järele.

E. N. K. VIII asemikekogu koosolek

peeti 30. ja 31. dets. 1931. a. Tartus. Sellest võtsid osa 39 organisatsiooni 49 esindajaga.

Koosoleku juhatajaks valiti Paul Vihalem, Bernhard Mäelo (Tartust) ja Aksel Ohaka (Pärnust); sekretärideks: Gerda Kink, Ernst Peterson (Tartust) ja Jaan Kirsipuu (Tõrvast); mandaatkomisjoni: Heinrich Mark, Alma Lellep (Tartust) ja Evi Lassen (Narvast).

Varem teatavaks tehtud päevakorda täiendeti viiendal kohal punktiga: »Seisukohavõtt Eesti Noorsoo Karskusliidu vastu sihitud süüdistuste suhtes.«

Võeti vastu 11 uut organisatsiooni ja 39 kirjavahetajat liiget.

Kinnitati E. N. K. 1931. a. tegevus-, kassa- ja revisjonikomisjoni aruanne.

E. N. K. vastu sihitud süüdistuste arutlemine, millel on peatet teisel üksikasjaliselt, lõpeteti järgmiste resolutsioonide vastu võtmisega (33 häält poolt, 0 vastu):

»Eesti Noorsoo Karskusliidu VIII asemikekogu deklareerib:

1) et Eesti Noorsoo Karskusliit on poliitiliselt erapooletu organisatsioon, kus karskustööd ei tohi tarvitada poliitiliseks propagandaks;

2) et Eesti Noorsoo Karskusliidu juhatus ja juhatusliikmed pole teind Eesti Noorsoo Karskusliidus poliitilist propagandat;

3) et Eesti Noorsoo Karskusliidu juhatuse valimisel ei arvestetaks kandidaadi parteipoliitilist kuuluvust, vaid isiklikku tublidust;

4) et Eesti Noorsoo Karskusliidu juhatusel on asemikekogu usaldus.«

Edasi kinnitetakse maletoi mkonna kodukord.

1932. a. liikmemaksu suurus jäetakse endiseks — organisatsioonidel 20 snt. igalt üksikliikmelt, kes saavad vastutasuks »Kevadiku« aastakäigu ja kirjavahetajail liikmeil 1 kr.; ta-sumistähtajaks määratakse 1 nov.

1932. a. eelarve võetakse juhatuse poolt esitet kujul vastu.

Uude juhatusse valiti Friedrich Olup (41 h.), Eduard Treu (39 h.), Paul Vihalem (33 h.), Heinrich Mark (31 h.), Gerda Kink (29 h.), Mannj Sarv (26 h.) ja Alma Lellep (21 h.). Neist on A. Lellep uus, teised endised.

Juhatusse kandidaadeks jäid Arkadi Uibo, Artur Lauk, Felix Oinas ja Arnold Tonska.

Revisjonitoomkonda valiti: August Pähn, Eduard Kubjas ja Helmi Mäelo; kandidaadeks: Ferdinand Huik ja Johannes Selihov.

Uue juhatuse ametite jaotusest ja tegevusest.

Uus juhatus jaotas oma vahel ametid järgmiselt: Fr. Olup — esimees, P. Vihalem — abi, Ed. Treu — pääsekretär, M. Sarv ja A. Lellep — sekretärid, G. Kink — laekur ja H. Mark — arkivar.

1932. a. »Kevadiku« toimetuse kinnitati ametisse koosseisus: A. Koort (vastutav toimetaja), Fr. Olup (tegevtoimetaja), F. Huik, A. Hurt, E. Kubjas, A. Lauk ja M. Sarv.

1932. a. suvipidustised otsusteti pidada 11.—13. juunini. Koht on veel lahtine, kuid tõenäoselt Haapsalu. Kavas religiooni- ja noorsooliikumise põlevamad küsimused.

KEVADIK

Noorsoo enesekasvatuse
ja elureformi ajakiri.

Nr 1

IX aastakäik

1932

SALME SUPP,
Jõhvi ühisgümnaasiumist.

Kuhu püüda?

Das letzte Evangelium in dieser Welt ist: kenne deine Arbeit und tue sie.

Thomas Carlyle.

Oleme noored. Meie oma ilma-vaade on alles välja kujunemata. Evime sageligi oma endistele töekspidamistele ristivastukäivaid vaateid. Tundub meile õige iga ilmavaade, iga teooria. Meid pole suutnud võita veel ükski eriala, me pole loobund veel millestki; kõik teed kutsuvad, ja tunneme, et võib minna igaüht mööda neist.

Seepärast on see ajajärk meie elus, kus võime äratada ja peamegi äratama endis kõik selle väärtusliku, mis meis on.

Tuhat mõtet, tuhat küsimust, tuhat igatsust keerleb pääs. Aastatega ent saabub aeg — ise juba teele minna, lendu tõusta ja leida oma elu, oma õnn ja nende otstarve.

Kuhu püüda? Mida igatseda? — Kerkib ju see küsimus esile paratamatult, sest milleks me siis elame, kui me kuhugi ei püüa, kui meil pole mingit eesmärki, mingit ideaali, kui oleme vaid orgudeläbistajad, kes ei julge tõsta silmigi kõrgemale, kes kardavad tuult legendikel. Ja kogu ühiskonna edu seisabki õieti selles, et inimpõlvede lõpmatus järjestuses iga järeletulev püüaks omas arengus jõuda kaugemale eelmisest. Selleks aga peab ise käed külge panema! Siis läheb. Vähe on neid õnnelikke, kellele juhtumisi midagi sülle langeb. Ise peab lükkama takka ja vedama eest, siis on asjal ka edu. Aga on siiski vaja, et keegi näitaks õige tee, õhutaks ja sütitaks — siis võiks nagu mäedki paigalt ära nihutada ja künkadki kukerpalli käänata.

Ent kuhu siis küll püüda? — Kõrgemale, paremale, edasi ikka!

Sageli öeldakse: milleks suured sõnad, kõlisevad ja kujukad ütelsed? Milleks mainidagi kõrgusi ja mägede valgustet harju, kui tõeliselt ikkagi ussikestena roomame maa pääl? Milleks küll kõneldagi idealismist, kui sisendetakse sulle üha materialismi batsille, kui laskub ligi niisket maad tuldihkav uljas vaim — alistununa, lööduna, masendetuna; kui taga kõlisevate sõnadegi on sageli ainult leivajaht, võitlus parema koha pärast? —

Aga siiski. Siiski noil kõlisevail, suuril sõnul on väärtus. Need on vaimustuse, ekstaasi lätteiks, jõuallikaiks, tahte mootoreiks.

Kes meist pole tunnud, kuis raskemalgi hetkel, mil kõik näib olevat kadund — äkki kõik on jälle võrratult kerge ja lihtne, kui keegi suurem ja tugevam veenvalt räägib, et asi polegi nii ülesaatatu, ummik nii väljapääsu võimalustetu.

Mulle meenub üks sügisene usuõpetuse tund, kus oli juttu õndsaks saamisest ja inimese võimalikest teenetest selle hääks. Ütles siis meile õpetaja, et inimesed on kõik määratud hukkamisele, aga Jumal oma armuga säästab osa äravalituid. Ent mitte kõiki. Ehmusin. Mingi valus, sõnulseletamatu hirm äkki läbistas südame. Äravalitud?! Siis Jumala eeski pole kõik ühesugused, säälgil on üks ikka eesõigustet teisest. Tundsin: nüüd võeti sult see viimane! Ja siis, nagu popsipoeg, kes emaga läheb jala läbi paksu lume jõulukirikku ja näeb kuis talulapsed sõidavad hobusega jõulukellade helinal, küsib

emalt: „ema, miks mina küll pole sündind talulapsena?“, küsisin eneselt: miks mina küll pole too ära-valitu? Ja auk, tühi koht jäi südamesse. Ilmnes enda mannetuse ja väärituduse äratundmine selgemalt kui kunagi varem.

Aga kui mõni nädal hiljem ütles õpetaja meile taas veenvalt: „Mina küll siiski usun, et armastus kord ilma võidab, sest armastuses on Jumal selle loond ja armastusega annud meile oma poja“, ja kui Tartu Ülikooli auditooriumis prof. Rahamägi nagu lisas juurde: „Kui kaks inimest üksteist armastavad, on see proloog paradiisile, on paradiisi realisatsioon, on pant lootuseks, et kunagi võib oleleda üldine armastus“, siis tundsin endiselt: maksab küll nii mõelda, et kord ikkagi saabub parem aeg, et on progress, on tõus, ja — sisimasse levis jälle selline imelik kergus ning rahu.

Vajame projektoreid ja jõuallikaid, aga ka eesmärke ja sinna suunduvaid sihte.

Igaühel peab olema oma eesmärk. See teeb tugevaks. Eesmärgi taotlemine ise juba teeb tugevaks. Taotlemine, püüdmine on suurem väärtus kui saavutamine. Pole tähtis, et inimesed võidaksid, vaid et nad võitleksid. Önn pole saavutamises, vaid püüdmises. Ainult pole ükskõik, millisel teel taotella oma eesmärki. Hinge kulul ei tohi kunagi eesmärki võita, kuna hing on alati enam väärt kui eesmärk, nagu ütleb kuulus Rabidranath Tagore. Ilusale, kõrgele eesmärgile peavad vastama ka ilusad teed, õilsad otsingud. — Nooril nad ju enamasti ongi seda. Tihti ei suudeta aga lõpuni nende juurde püsima jääda. Nii mõnestki ideelisest aatevõitlejast on jäänd järgi ainult leivaahnitseja erakonna- või ajalehemees. Aeg on ju liig küllastund pessimismist, rekordite võidujooksust, jazzbandi kultuurist. Ja kes suudaks siis jääda vabaks neist ajaja ümbruse mõjudest?!

Edasi: iga noor peaks leidma omale kindla maailmavaate, deviisi. Algul küll väitsin, et keegi meist ei

evi mingit kindlat maailmavaadet. Ent ise kannatame selle all kõige enam. Klassiski: võttes läbi ajaloo näiteks filosoofilisi või poliitilisi voole, tundub igaüks neist omaette õigena, ka ristivastukäivad. Maailmavaadet pole — ja seepärast puudub igasugune kindlus. Ise midagi öelda ei julge — ei tea, kas on õige või mitte. Tuleb alatasa tugeeda teiste arvamistele ja sisendada need siis endasse.

Raske on meiesugusel üldse rääkida millestki, välja arvatud see, mis raamatust pähe on tuubitud. Tarvitades palju „ideelist“, „õilsat“ ja „kõrget“, võidakse sind tituleerida naiivseks idealistiks, ajast mahajäänuks, aga ka võidakse sulle ette heita, et sa kogu oma „õilsate“ ja ilusate sõnade juures ise ometi „õilis“ ja „ideaalne“ pole. Ja ega see ei ole vale. Suudame siis keegi olla seda, mida tahame ja mida nõuame teisilt?! — Oma mina kannab ju igaüks enesega kaasas. Eks räägi Zarathustragi: „... sina aga hüppad hobuse selga? Ja nüüd ratsutad sa nobedasti oma sihi poole? Ratsuta aga päälegi mu sõber! — aga sinu vigane jalg on ka ühes sinuga hobuse seljas!“ Kuhu küll jätame oma vigase jala? — Teooria ja praktika. Kui sageli nood kaks ei sünni ühte! Kuid üks väärtus on ometi siin: püüdmise ja tahtmise enda väärtus. Tahtmine on taevariik. Tahtmine on ikkagi parem kui ükskõikne loid lebamine säääl, kuhu sind on jäetud. Võib siiski loota, et tahtmisest kord tugev tahe kasvab, mis kõik takistused ületab, et püüdmine kord siiski eesmärgi saavutab.

Ja kui räägime materialismist, elu viletsusist, enese saamatusest, mannetusest, kõlbmatusest, siis tituleeritakse meid „noorteks raukadeks“, kellel polevat elurõõmu, jõudu, iseisvust jne.

Usun: tuleb eelistada esimest tiitlit teisele. Pigem olla naiiv idealist, kas või tuulikutega võitlev aadetekandja kui „noor rauk“. Esimene seisukoht eeldab tööd, võitlust, valvelolu, püüdmist — teine virilat alis.

tumist. Kuis kirjutab kadund ksv!
 Selma Perv-Prüüs: „Peab lahti saama
 end uinutavast, kannatust-nautivast,
 romantilis-masohistlikust eluvaatest.
 Tahan olla niisugune nagu olen.“
 Peab olema enam, kui tõesti ollakse!
 Peame püüdma olla enam optimistid.
 Siis on palju kergem. Näeme ilusat
 ka siis, kui seda pole, otsime hääd

märgi poole, igäüks omal alal. Peab
 teadma, mida tahetakse. Oma teed
 peavad meil olema, olgu nad siis ka
 ainult meile kõrged ja pühad.

Ja teadkem: ainult sellised ideed
 saavad teoks, millele lõpuni ustavaks
 jäädakse. Armastama peame oma
 tööd, siis ta ainult edeneb. Kuhu
 püüame, sinna peame püüdma järje-

R. Budzinski.

Surmatants, pilt 1.

ja ilu, kui me seda ka ei leia. Kir-
 jutab ju Soome suurim inimese sise-
 elu mõistja Juhani Aho: „Mõtletse, et
 mingit õnnetust pole olemas, sest
 seda ei tohi olla. — Kuid leidub
 seda ju siin ja sääl, on ju iga tee
 ääres langend, mädanevaid puid ja
 kõrves valendavaid luid. Olgu, —
 kuid vaata ka männiku mühavasse
 võlvistikku ja silmitse kaugele taeva-
 ranna poole, kus oaasi palm näitab
 teed.“ Püüdke igäüks püsivalt ja
 kõrvale pöörmatult oma valitud ees-

kindlalt ja armastusega. Kes näiteks
 võitleb õiguse eest, olgu see nagu
 tormikotkas, albatross mässaval ooke-
 anil! Võidelgu selle eest, mis rahvaid
 üksteisega sõdima on ajand, mis ini-
 meste vahele on tagund suured tal-
 vad. Ja kes hääd taotleb, peab sel-
 lega koos sageli halbagi neelama.
 Ei pääse ju me kusagile näiteks la-
 dina keele grammatika õpinguist, kui-
 võrt kõrgeis sfääres ka muidu me
 vaim sel puhul ei liiguks. Ja keda
 võluvad helid, muusika, niivõrt, et

ta otsustab end sellele põllule pühendada, ega see pääse igavaist heli-redeleist ja nootide rägastikust.

Kuid peab halbagi armastama, kui ta on hää teenistuses, sest pole olemas hää ilma halvata, puhast hääd — ja ei saagi olla.

Tõstes eesmärgi, ideaali, peab aga tõstma ka tema püüdjat, kandjat. Saagem loovateks teoinimesteks, töstesteks, kuid siiski elurõõmsateks! Töötagem seda iseendile ja soovigem selleks vastastikku üksteisele jõudu!

LINDA LAARMAN.

Töötus.

*Tagasi ei teie juure iial tule,
kunagi ei teie õõnsaid sõnu kuule,
valelikke silmi näha'i taha —
igaveseks jätan endast maha
selle kõige, mis nii kaugel mulle,
võõras südamele kärsitulle!*

*Inimesed, inimesed teie —
tundmatu kel luule hõbeeie,
armastada süda kel ei suuda,
jõudu kellel pole viha tunda;
inimesed, hirmu maad kel võõrad,
näljast igatsust ei hinga sõõrmed,
õlad purustand ei musta müüri
endavihkamise, — ikka pöörvad tüüri
pärivett ja vastutuult ei julge —
teiega ma sama teed ei kulge!*

*Vist te iial pole tunnud sõõmu
kibemagusat ja valuhella rõõmu,
mis nii palju kordi mind on valland
siis, kui üksindus mu hinge kalland
muremusta, õnnearga unistusteviina,
valuks rõõmu tehes, muutes õnneks piina.
Hõõgvkuuma kujutlustemahla —
millises te jalg ei iial kahla! —
tilgutatas ta vastuvõtlikku mu verre,
ja siis — ah! — siis söõstsingi ma merre
nägemuste, sügavasse, kuuma.*

*Süda tunnud õnnehuuma,
nautind kujutlusis taeva kõrgust,
püüdnud päikseid pilveõrgust.
Ja need aarded kõik on minu omad,
päevast päeva uned, võrratumad!*

*Teilt ma iial midagi ei vaja —
seisan sirgelt iseenda najal!
Pöõran selja, üksi lähen sinna,
kuhu mina vaid, vaid mina oskan minna!*

*Armastuski teil on vale, pettus,
iseenda eest te tihti redus,
sest et silmi endale ei vaata julge.*

Teiega ma samu teid ei kulge!

*Teie, kujutluste maad kel võõrad,
uhket igatsust ei hinga sõõrmed,*

*õlad purustand ei musta müüri
endavihkamise — ikka pöörvad tüüri
pärivett ja vastutuult ei julge.*

Teiega ma üheskoos ei kulge!

Lähem üksi. Taeva tuuled, saabun — vastu tulge!

„Kevadikule“ kirjutand VILLEM ALTO.

Goethet mälestades.

Saksamaa pühitseb tänavu Goethe-aastat, mis tipnes 22. märtsil, G. saandal surmapäeval. Ajakirjanduse veerud on täitund kirjutisist ja pildest Goethest, korraldetakse mälestusnäitusi ja -aktusi, tehakse palverännakuid kirjaniku omaaegseisse elukohisse, kõigepealt Weimaris. Nimetat linna-kehtest kõrvu etakse Mekka ja Delhiga. „Et Goethet mõista, peab Weimaris käima“, hüüab pateetiline Goethe jünger, kes üle kolmekümne aasta teind iga-aastasi palverännakuid Weimaris ja sealt ikka uusi Goethe-alamusi saand. Tänavu oodetakse ülemaailmlikku usurändajate juurdevoolu.

Ka Goethe-kirjanduses oodetakse kõrgvett. Sakslased, neile omase põhjalikkusega on kirjutand terved raamatukogud oma suurkirjanikust, minnes uurimustes piasjadeni ja veidrustereni. Ometi osatakse leida veel uusi vaatekohti ja käsitlusküsimusi. Praegused saksa ajakirjad kubisevad ilmuvate Goethe-teoste kuulutusist ja retsensioonest.

Goethe juubeli pühitsemine on rahvusvahelise ulatusega. Ajakirjandusest loeme austusavaldusist ka mujal kultuurimais. On ju mälestetav kirjanik maailmakirjanduse suurkujusid, omamaalaste poolt ülistet koguni kõikide aegade suurimaks lüürikuks. Selline liigvaimustus on tingitud vahet saksa kirjanduse keskpärasest tasemest — seda kõrgemana tundub siis rahvusvahelise ulatusega kirjanik.

Ka meie kirjanduslikule tagamaale on ulatund Goethe-aasta pühitsemise ummikud. Meie sakslasist kaasmaalased korraldasid Tartus Goethe-õhtu, Tallinnas peeti kirjaniku mälestusnäitus, kõnelemata muist vähemulatuslikest mälestusavaldusist kooles ja mujal kitsamais ringes.

*

Kirjaniku elu ja töö vaatlus vajaks käesolevast avaramaid piire. Tähistagem siin ainult mõningaid loominguarengulisi momente mälestetava kirjaniku teel.

Ülesaksamaalise kuulsuse tõi Goethele „Götz von Berlichingen“ (1773). Selle teosega teostas G. Lessingi tähistet ülesande: vabaneda prantsuse klassika jäljendamisest. Teos on ülesehituselt ja vaimulaadilt shakespeare'lik, aine pärit saksa keskajast. Noorel kirjanikul õnnestus idealiseerida röövrüütel kangelaseks, kujutada truid ja ohvrivalmis, aga ka romantiliselt kuritegelisi naisi. Teos on igisaksaline, täiesti mõistetav ainult sakslasele.

Aasta hiljem pääsis G. maailmakirjandusse — seda oma teosega „Noore Wertheri kannatused“ (1774). Kirjaniku kuulsus levis kaugele üle Saksamaa piiride.

Napoleon — isik, keda G. enimalt austas — kandis „Wertherit“ endaga kaasas. Isegi Hiinasse jõudis teos peatselt. „Werther“ on G. subjektiivsemaid teoseid. Enne sellele lähenemist tuleb põgusalt peatuda kirjaniku isiku ja loomingulaadi juures.

Goethe oli äärmiselt vastuvõtlik välismuljeile. Need kutsusid esile ta hinges kirgi ja lainetusi, mis puhuti olid otse haiglaselt tugevad võrreldes väljakutsuvate põhjustega. Talle oli omane hingeline tasakaalutus, mingi kahenemine tunnete ja mõistuse, Fausti ja Mefistofelese vahel. Suure osa oma vaimujõududest pidi ta kulutama võitluseks iseendaga, ja enamik ta teoseist on selle võitluse väljendajaiks või tulemusiks. G. varasemad teosed on tekkind hingeliste kriiside ajal. Tavalisest loovad kirjanikud siis, kui elamus ju möödas on ja hinges rahu valitseb, Goethele

on olnud rahulikud selged, shetked ebaproduktiivsed.

„Wertheri“ aluseks on G. isiklik romaan, mille ta läbi elas 1772. a. l. Kuigi teos ilmus alles kahe aasta pärast, tekkis see samaaegselt Goethe elamustega. Sisuliselt koosneb „Werther“ kirjadest, mis G. saatis sel ajal oma sõbrale Mercki'le, väliseks eeskujuks on olnud Rousseau ja inglise kirjaromaanid. Muudetud on kohad ja isikud, ka teose lõpp – Wertheri kiri enne vabaturma. G. ise pääsis vabaturma mõtteist, kuna andis neile kirjandusliku kuju. Kaasaegsed reageerisid teosele liigagi elavalt: kümned noored läksid surma „Werther“ taskus. Arvustus süüdistas Goethet noorte kergemeelsele surmale hukutamises.

Ka kirjaniku pääteos „Faust“ on suurel määral subjektiivne. Esimene osa sellest valmis küll alles a. 1808, ometi askeldas juba Wertheri-aeget noormeest keskaegne legend alkeemikust ja mustakunstimehest Dr. Faustist. Juba Leipzigi üliõpilane pettus skolasistilise jurispudentisist. Strassburgis jatkas ta vastumeelseid õpinguid õigusteaduses, ka arstiteaduse alal teotses noor kirjanik. Fausti ja Mefistofelese suu läbi naeruvääristab ta tolleaegset teadust, mille tühjuses ta oli veendund. F. ja M. mõlemad esindavad Goethe isikut. Viimasele on ta aga lisajooni laenand nähtud mefistolikelt isikuilt. Kasutule, näilikult väärikale teadusele seab G. vastu vahenditu, tõelise looduse- ja elutunnetamise. Faust pole Wertheri taoline hädatseja, vaid võitluseinimene.

Kuna Faust ja Mefistofeles autori siseilma kujutavad, on jäänd nad kaugelt eluvõõramaks, skemaatilisemaks kui kõrvaltegelased – Gretchen, Wagner j. t. Päätegelased pole tihenend kujudeks, neilt on kirjanik annud vaid mõtteküllaseid kõnelusi võrratus värssides.

Vähem subjektiivne on tragöödia teine osa, kirjaniku raugaea töö. See teos on saavutamatu mõttesügav, puhuti avaldet mõistatamatuis kujudes.

Goethe oli 37-aastane kui ta Itaaliasse läks. Õigemini põgenes ta Weimari parnassilt, kus ähvardus lämbuda väikese hoovi pisiaskeldusis.

G. on oma elujärgkude vaheldust nimetand suremiseks ja taassündimiseks:

Und solang' du das nicht hast,
Dieses Strib und Werde!
Bist du nur ein trüber Gast
Auf der dunklen Erde.

Kaks aastat kestev Itaalia-reis oli G-l üheks selliseks taassünniks. Klassisilisel maal, keset antiikse kultuuri jäänuseid uurib ja vaatleb kirjanik omandades uusi muljeid. Ta tegeleb maalikunstiga ja jõuab veendele, et see tema ala pole, kuigi ta noorus on unistand maaliija karjäärist. Kirjanikku võib antiikne kunst. Ta seemine maailm selgub, korrapärestub. Goethe teeb arveid minevikuga, püüab selgitada oma tuleviku ülesandeid. Kirjanik jõuab tulemusele, et ta kutseks on luule ja teadus, et ta luules peab jõudma rahulikule loomingle ja reeglipärasele mõtlemisele, nagu ta näeb seda antiikses plastikas. Itaaliast pöördub G. tagasi „kreeklasena“.

Itaalias valmivad kirjanikul muu hulgas „Iphigenia Taurises“ ja „Torquato Tasso“. Ka need teosed on subjektiivsed, nagu G. varasem loomingle, ometi ei kujuta autor neis enast nagu „Wertheris“, vaid ta tõmbab psühholoogilisi paralleele enda ja tegelaste vahel.

„Iphigenias“ paralleelistub Oresti hingeline draama autori omaga, mida see üle elas ennegu rahu leidis proua Steini armastuses, kelle paralleelkujuks on Iphigenia. „Tasso“ on rööbikpildiks Weimari hoovile, ka tegelased sealsed. Tasso kuju kohta ütleb autor: „Mu ees oli Tasso elu ja minu oma; liitsin ühte need kaks ebatavalist isikut, nii saabus Tasso kuju“.

Goethe „Iphigenia“ eeskujuks oli Euripidese tragöödia. Antiikses tragöödias hukub inimene, kui ta on eksind üldiste seaduste vastu. G. teos on häälopuline. Samasugune on ka Tasso lõpp. „Ma ei suuda kirjutada tragöödiaid, mu süda murduks“,

ütles Goethe. Ta vajab lõpul rahustust, lohutust. Goethe Iphigenia hinge õilsus lepitab saatuse ja inimeste metsikused. Kannatuste järele tuleb rahu. „Tasso“ on lähem G. varasemale loominguale. Päätegelase kirglikkus, liialdet kujutlusvõime, haavuv enesearmastus murravad läbi harmoonilisest, tasakaalulisest tegevuskoest.

Schillerist, hankis ta viimasele ajalooõpetooli Jena ülikoolis. Hiljem teatavasti sõprusid suurkirjanikud.

Aga teisigi kibedusi pidi Goethe kannatama. Terve Weimari seltskond ei suutnud andestada salanõuniku härrale, et see enda armsamaks valis kodanikusoost Christiane Vulpiuse, kellega ka hiljem abiellus. (Christi-

R. Budzinski.

Surmatants, pilt 2.

Itaaliast tagasi tulnud, G. sai kageda pettumusi. Weimaris ei tuntud tarvidust eemalviibind salanõuniku järele. „Iphigenia“ ja „Tasso“ vastuvõtt oli enam kui jahe. Möödus paarkümmend aastat, kuni need pääsid saksa lavale. Lemmikirjanikuks oli saand Schiller, kes oli asund vahepeal Weimaris, ja kelle „Röövlid“ ja „Don Karlos“ olid vallutanud poole Saksamaa lavad. Goethet pahan- das selle teoste menu, ja et lahti saada

anele on pühendet tuntud luuletis „Gefunden“). Kõik ukсед olid kirjanikule suletud, ainult hertsog ei hüljan kauaaegset sõpra.

90-datel aastatel puhkeb taas G. loomisvõime. Nüüd on ta hing selgund nooruse wertherlikkudest kannatusist ja faustlikkudest vastoludest. Kirjanik on omandand kirka hellenistliku maailmavaate ja kreeklaste panteistliku loodusejumaldamise. Rahutust, subjektiivsest lüürikust ja

dramaatikust on saand objektiivne eepik. Ta teosed on rahulikud, vormilt ja sisult harmoonilised, keelelt kujukad ja selged.

Käesoleva suuna tippsaavutis on idüll „Hermann ja Dorothea“ (1797). Kriitika võttis teose jahedalt vastu, ses nähti Voss'i „Luise“ keskpärasest jäljendust. Siiski sai teos paljuloetavaks raamatuks.

„Hermann ja Dorothea“ käsitleb ühe Saksa pisilinna väikekodanlaste elu, on seega ainult tagasihoidlik. Kuid kirjanik on annud vähenõudlikest inimesist ja väikeolustikust ülla, elurõõmsa pildi, mis homeerlikult plastiline ja jõurikas. Teost vääristab sügav eetiline põhitoon. Idüllil õilis rahu on seda mõjuvam, et sündmustiku taustaks on prantsuse revolutsiooni tormipuhangud.

„Hermann ja Dorothea't“ on hinnand ka autor ise hiljemini kõrgelt.

Kuid Goethe ei „surnud“ eepikuna. Veel „sünnib“ ta vanaduses uuesti, et teha oma elutöö kokkuvõtet „Luules ja tões“, mis on tagasivaade tööja tulemusküllasele elule, laiendat kaasaja iseloomustusega.

*
Meie keskkoolinoorile on mälestetav kirjanik ta teoste kaudu kuigivõrra tuttav. Juba algkoolis loeti „Metshaldjat“ A. Haava tõlkes. Keskkoolis õpitakse Goethe luuletisi saksa keeles — nimetagem kas või „Der Fischer“, „Mignon“, „Gefunden“, „Der König in Thule“ j. t., suuremaist teoseist: „Hermann ja Dorothea“, osi „Faust“ I, vahest ka „Werther“ ja „Iphigenia“. Igatahes omistetakse G-le enam tähelpanu kui teisile väliskirjanikele. Ent kui palju on neid noori, kes on saand käsiteldust tõelisi Goethe-elamusi? Keda on haarand „Wertheri“ tormitsev tundenõretus või „Hermann ja Doora“ õilis vormitäiuslik rahu? Palju meie noorist on kummardund harduses suure weimarlase kui o ma kirjaniku ees? Vist vähesed. G. suurust ju tunnustetakse, aga seda tehakse sageli vähem seemisest veendest kui passiivselt õpetajat või Pezoldi kirjanduslugu uskudes. Muidu on Goethe teosed sama

tavaline õppematerjal nagu iga teine lugemikutükk või mõni kolmanda järgu kirjaniku teos. Goethegi tundub klassikuna, keda kõik kiidavad, kuid keegi ei loe.

Kust siin põhjusi otsida. Tunne väidet: kool hävitab kirjanduse. Norutunded, mis seotud õppimiskustega, hirm halva hinde eest, puudulik võõrkeele tundmine, töötamine kava, mitte meeleolu järele — kõik need on tegureid, mis takistavad kirjandusteose nautimist, selle elamuslikku omandamist. Aga on teisi kaugelekuündivamaid põhjusi, mis takistavad meile omaks saamast saksa suurimat klassikut. Liiga kauge on tänapäeva inimese, eriti noore elu- ja huviküsimusist too ammune saksa kääbusriigi luuletav minister.

Kui Saksas hakati valmistuma Goethe-pidustusile, kuuldus häält, kes eitasis ametlike pidude korraldamist. Teravas vastasrinnas seisis kirjanduslik ajakiri »Die literarische Welt«. Mitte seepärast, nagu ei vääriks Goethe tunnustust, või nagu poleks ametlikud esindajad praeguse ajavaimu õiged tõlgitsejad. Kuid esindajad saaksid kõnelda Goethest ainult teesklevalt ja võltsilt. Küll peaks aga üksikinimene anduma geeniusse loominguks.

Kui nüüd sakslasil on põhjust välja tõsta ajavaimu võõrust kirjani- kuga, siis enam on seda meil. Tänapäeva tunnussõnaks on kirjanduses elulähisus, aine tänapäevlikkus. Kuidas siis noor lugeja peaks pöörama pilgu saksa vanameistri mõtte- ja tundelennutuste jälgimiseks, kui ainumaksvaks on tunnustet sissemurdev elu. Ja küllap vist seniks kui hindame ainult tänast ja hommet, jääb kaugeks ja huvituks väärtuslikki eile.

Nähtavasti on siiski püsivaid väärtusi, mis sajandite pärast kaasa tõmbavad terveid rahvaid. Ekslik oleks arvata, nagu oleksime neist üle kasvand, pigemini läheme neist aimamatult mööda. Mälestades sajandi eest lahkund suurvaimu oleks ehk juhused meenutada mineviku vaimu- ardeid, mille kõrvalejätt ähvardab põhjustada vaimlist vaesumist.

Goethe suhtumisest alkoholikultuuri.

Juba noorena nägi Goethe alkoholis universaalset türanni, salakavalat võimuahnitsetjat inimese mõistuse üle.

Goethe lõunalaua ei puudund küll millalgi vein, kuid ta teadis, et see pole inimese sõber, nagu veel nüüdisajalgi arvatakse, vaid vaenlane. Ta püüab hoiduda alkoholi tarvitamisest ning on rõõmus, kui on veetnud mitu päeva ilma selleta. Goethe sõnab, et ta oleks õnnelik, kui suudaks võita selle alalõpmata näriva inimsoovaenlase. Tema toodangus leiame kõikjal väljendisi, mis näitavad alkoholi mürgitavat mõju füüsilisele ja vaimlisele inimesele.

Töös „Wilhelm Meisters Lehrjahren“ leiame järgmise katkendi: „mehed sattusid ülevasse tujju alkoholiseist joogest, ent nende meeoleolu oli kunstlik ja nad kaugesid üha enam loomulikust, mis üksi on tõsise rõõmu ja teotsemistahte eelduseks.

Goethe on kindel selles, et topist saadud kunstlik meeoleolu on ainult näilik. Kui joobnu määratseb ja lallutab, siis tundub, et ta on rõõmus, kuid see on pettepill — alkoholi-vaim määratseb temas, vallutades ta mõistuse, mürgitades ta tunded, paisates ta ajutisse varjusurma. Alkohol lämmatab loomuliku elurõõmu.

Seltskund, kus tarvitatakse alkoholilisi jooke, läheb lailaks, vastikuks. Vestlus on hoogus, elav, kuid ta on segane, sihitult hüplev, liialdet — anormalsed kujutlused virvendavad inimeste simade ees — nad on juhitud võõrast vaimust. Inimene, kes näeb alkoholis „elluäratajat“, on kui tasaselt nirisev ojake, kuhu lapsed kive kannavad, et vesi kohisedes vastu kive põrkuks. — Selline on Goethe võrdlus inimesest, kes teadmatult või nõrkusest tingituna mängib oma tervisega ja paneb kohisema kunstlikult oma siseelu.

Vähem on rõhutand Goethe alkoholi kahjulikkust füsioloogilisele protsessile kehas. Enam torkavad tal silma vaimlised ja hingelised vigastused. Ta arutleb: Et kannatusi võita, et piinavaist tundeist üle saada, millised koputavad südametunnistuse pihta — suunates tahet õigele teotsemisele ja osutudes seega inimese enese vastu võitlejaiks, selleks maetakse need lihtsalt maha, lämmatatakse ära ning jäetakse südametunnistus sööti. Ei ole ka sugugi õige, et alkohol pehmedab elu karest. Alkohol just süvendab kibedat meeoleolu, põhjustades illusioone, kunstlikke kujutlusi, mis sagedasi äritavad metsikuid, alatuid instinkte. Alkohol võib küll ka ajutiselt anda hõiskavaid hetki, kuid neid harvem ja need haihtuvad hoopis kergemini.

Goethe avaldisist alkoholiküsimuse kohta on välja loeteldav tõsiasi, et inimene, kes kunstlikult omale meeoleolu loob, on valmis kaotama sisemise tasakaalu, kuid Goethe ütleb ka otseselt, et hingliselt-kannatajale ei ole midagi kahjulikumata kui kunstlik meeoleolu tõstmine.

Goethe ei poolda parajust vaid täiskarskust. Sest kui tilk alkoholi mürgitab su verd, siis spontaanselt haarad teise mürgipiisa järele.

Ja Schilleri kohta lausub ta: „Schiller ei ole eales palju alkoholi tarvitand, ta oli alati mõõdukas, aga . . . silmapilkudel, mil teda valdasid kehalised nõrkused, on ta alkoholist jõudu otsind, kuid see oli kahjulik tema tervisele kui ka produktioonile“.

Kõikjal on tuntud Goethe aforism: „Noorus on joobumus viinata“.

Ajakirjast „Neuland“ (nr. 12, 20. III 1932) G. Klatt'i ja J. Loth'i järele Alma Lellep.

Mida taotleme?

Armsad aatekaaslased! Kallid kaasvõitlejad ühisel väerinnal! Kas teate mis tähendab: noor olla? — Te vastate: „Kevadet rinna sees kanda!“ — Hää küll — ma tahaksin ka seda uskuda, aga kohates noori, kes ignoreerivad igasugust noorsooliikumist ja on passiivsed kõigi noorsoo eneseavaldiste vastu, tuleb nentida, et me seda ilusat lauliku väljendist siiski ei tohi üldistada.

Näib, et noorsooliikumine elab üle mõõnaaega. Ma ei taha öelda, et oleks kadund see generatsioonide vaheline pinge või too ürgolemuslik opositsioonivaim, mis kõigil aegadel ja igas paigas on olnud noorsooliikumise tõukejõude. Ent näib nii, nagu puuduks too kõige olulisem, nimelt objekt, kuhu suunata oma energiareservid. Puuduks nagu vaenlane, kellega tahaksime elu ja surma pääle võidelda.

Kuid kas see tõepoolust on siiski nii? —

Tunnistame avameelselt, et aeg ja olud on küll sellised, mis soodustavad noorsooliikumise mõõnamist. Ent kas puuduvad alad, kuhu rakendada nooruslikku energiat, kus võtta opositsiooniline seisukoht?! — Tõsi küll, kaalukamad väärtused näivad olevat juba vanema generatsiooni poolt saavutatud. Meil on riiklik vabadus, kunstis ja teaduses oleme jõudnud paljude teiste kultuurriikide tasemele — ei näi enam midagi tähtsat võita olevatki. Puuduvad konkreetsete tähised, mille poole püüda. Aga miks otsime energia rakendusobjekti kaugel horisondil? Miks ei siirdu me kogu oma opositsioonivaimuga ja energiatagavaradega iseenesesse?! Kontrollime vahetevahel enese tõekspidamisi, revideerime enese maailmasuhtumist, analüüserime endi sisemaailma, jälgides hoolega, kas julgeme elunähteid vaadelda ilma maskita, (s. o. nii, et meid sääljuures võidakse ära tunda). Saavutame isikliku vabaduse, sest

me usume, et riiklik vabadus on sellest olenev. Kui me ei usu fatalismi, siis valvame, et me mõne isiku, voolu, himu või mürgi orjaks ei lange.

Ärgem häbenegem endi radikaalsust seisukoha võtmisel mistahes küsimuses, kui see ei käi meie südame-tunnistuse vastu. Inimene on juba ürgolemuslikult sotsiaalne olemus, nagu ütleb Aristoteles. Ja samuti mõtlejate noorte organiseerumine on väga loomulik ning iga ärksa noore ülim püüd peaks olema: sõber kaasa tõmmata noorsooliikumisse — ja näidata, et sel liikumisel on mõte ja alus kõigil aegadel ja igasuguses olukorras. Me pole selle müstilise saatuse ohvrid ega „aja vaimu“ all kannatajad, nagu kurjad keeled meist kõnelevad, vaid me taotleme veel õilsaid tähiseid, meil on veel idealismi, meil on julgust ja optimismi, üksmeelt ja altruismi! Ent seda mitte ainult paatoslikkudes lausetes, vaid ka meie igapäevases argielus. Kui iga noor on intensiivses otsingus vaimsete väärtuste ja hingeliste aarete järele, siis on see ise kõige valjum vastulõök meie vaenlasile, siis ei saadaks enam kõnelda, et meie noorus on pankrotis. Julgeme arvata, et kergemini võib pankrotti sattuda n. n. „noorsoo liigutamine“ — meil aga on veel oma initsiatiivi ja jõu rakendusalasid elureformi põllul küllaldaselt.

Müstiline hindu on loond ilusa vanasõna: „Kelle päevad tulevad ja lähevad, ilma et ta häätegemiseks virk oleks ja ise elust hädad suudaks tunda, see ei ela mitte, kui ta ka hingab nagu sepa lõõts“. Seepärast on kurb näha noori, kes on vanad juba selleks, et tegeleda aatelisel alal või ühistöös ja põgenevad sest „maailma kärast“ erakuellu. Aga särasilmset noorust kohustab siin seisukord — toimida nende juures selline psüühiline operatsioon, et nemadki võiksid „kevadet rinna sees kanda“,

sest „noorus on ilus aeg — noorus ei tule iial tagasi!“ Iga silmapilk on meil kallis — tulvil täis väärtusi. Kui lähtume oma mõtlemises, ütlemises ja tegevuses altruismist ja oleme

sooritand faustliku arengu, leides sügava rahu — töös teiste kasuks, võime silmapilgule hõisata sügavas veendumuses: „Verweile doch — du bist so schön!“

Lühike seletus Eesti Noorsoo Karskusliidu V noorsoo tegelaste kursusel, VIII asemekeogu ja noorsooorganisatsioonide näituse puhul asetleidnud sündmuste kohta.

(Kokkuvõte vastavaist materjalest ENK. Arhiivist).

Eesti Noorsoo Karskusliit on püüdnud oma liikmeskonda tõmmata võimalikult laiu noorsoo hulki, äratada neis kultuurilisi püüdeid. Selleks on ta püüdnud ikka ja ikka leida uusi tegevusvahendeid, nagu kursused, noorsoo suvipäevad, ühistegevus, male, sport, kirjutus-, kõne- ja deklamatsioonivõistlused ja muud. Samuti on tehtud karskus- ja elureformistlikku selgitustööd ja õhutatud noorsoo isetegevust ajakirja ja ringkirjade kaudu — suuliselt pääsekretäri ja ajutiselt ka instruktori kaudu. Pääle organisatsioonide koondamise püütakse veel üldises — eriti aga noorsoo karskustegevuses silmapaistvaid isikuid siduda kirjavahetajate liikmetena. Algkooli lõpetanuid on püütud organiseerida noorte karskustoimkondadesse.

Eesti Noorsoo Karskusliitu tema senises tegevuses pole süüdistet mingisuguses poliitika-tegemises. Ootamatult liidu juhtijaskonnale, vaatamata ta püüetele olla oma tegevuses kõigiti erapooletu ja salliv kõigi maailmavaateliste eriseisukohtade suhtes, ilmus »Üliõpilaslehes“ nr. 12; 30. VI. 31. kirjutis, kus tembeldeti kogu ENK juhatus sotsialistidest koosnevaks, andes sellega mõista, et nende juhtide kaudu imbutatakse sotsialistlikku vaimu ka noorsoosse. Lisaks sellele, et isule vastukäiv toon kannab kogu kirjutist (kõneldakse vaenulikkusest, mida ENK õhutavat), nimetatakse veel: ENK juhatus valimine sündivat konjursiooni printsibiil.

Kirjutist tsiteeris ühtaegu selle ilmumisega »Üliõpilaslehes“ ka »Postimees«, millele ENK juhatus vastas õiendusega „Kevadikus“ nr. 4 — 1931.

See ei jäänd ainukeseks. 13. detsembril (postitempel rikkumata postmargiga säilind eksemplaridel) saadeti kõigile koolidele ja ENK liikmetele-organisatsioonidele ringkiri, milles umbkaudu samu »süüdistusi« korratakse, ühtlasi kutsutakse kursusele ja asemekeogu koosolekule tulijaid ühinema ringkirjas esitat nõudmistega¹⁾. Ringkirjale, mis kandis mingi Noorsooliikumist Tervendava Rühma pitsatit, olid alla kirjutand kaks üliõpilast ja kaks keskkooli kasvandikku. Liitu ringkirja saatjate poolt ei informeeritud, vaid paistis, et kogu asja püüti hoida Liidu tegelaste eest salajas, vähemalt senikaua, kuni koolid pühadeks laiali lähevad,

1) Kuna ringkiri on saadetud kõigile orgele ning on loodetavasti kõigile tuttav, jäetakse see siinkohal ruumi säästmise toomata.

et ENK'i ei võimalduks selle kohta enam õien-davalt sõna võtta enne asemekeogu koosoleku kokkutulekut jõuluvahelajal. Kuid juba 14. detsembril 1931. informeeriti Liidu juhatus kõrvalseisvate isikute poolt ja järgmisel päeval saatis ENK juhatus omalt poolt vastuseletuse kõigile E. V. Keskkoolidele ja ENK liikmetele (1931. a. ringkiri nr. 3870—4040), millele ka Eesti Karskusliit juriidilise vastutajana omalt poolt alla kirjutas.

Noorsool. Tervendava Rühma ringkiri tekitas paljudes koolides ärevat meeleolu, mida küll osalt rahustas Liidu seletus.

Sellise aktiivse liiduvastase kibutustööga, mida ajakirjanduses järkjärgult tehti (vt. »Postimees« ja »Vaba Maa«), olid tehtud ärevaks ka noorsootegelaste kursusele ja asemekeogu-koosolekule sõitjate meeled. Tartus, kus eelnimetet Rühm õige energiliselt teotses, korraldetti Rühma poolt mitu koosolekut, kuhu püüti tõmmata ainult mandaatidega varustet esindajaid, küsimata, kas nad kaitsesvad oma ringide seisukohti või mitte. Kui kolleegi kohta teati, et ta on ENK-ga lähemas ühenduses või ei lähe kaasa »tervendajate« kõigi nõuetega, eemaldetti otsekohe koosolekult (nii paar ENK juhatus liiget ja mõni õpilane). Samalaadilisi koosolekuid püüti korraldada ka kursuste ajal, kust jällegi lubati võtta osa ainult »omamõttelistel«, nagu väljendas tolle Rühma juht — ja eemaldetti koosolekult kohe ENK tegelased. Sama Rühma tegelased tegid isegi loengute ajal isiklikku liidu juhatus vastast propagandat (A. Kallits, E. Peterson). Samad isikud käisid samal otstarbel ka poeglaste ühiskorteris.

Enne veel kui ENK oma ettevõttega ametlikult jõudis alata, levitasid Noorsool. Tervendava Rühma tegelased 27. XII 31. kell 17.30 paigu avaaktusele kogunend noorte hulgas hektografeeritud ajakirja „Rahvuslik Noorkarsklase“ nr. 1, mis sisaldas põhjendamatu süüdistusi liidu vastu, mis kokkutulnute meeled veel ärevamaks muutis, luues töomeeleolu asemele kilustet õhkkonna. Selle numbri sisu moodustavad demagoogilised kirjutised liidu vastu. Neile vastati avalikult 8. asemekeogu istungil. Samasuguses toonis ilmusid sama ajakirja 2., 3. ja 4. number, kuna nr. 5. toob ainult karikatuure.

Kui ENK juhatus liikmed (Fr. Olup ja Ed. Treu) palusid Noorsool. Tervendava Rühma tegelasi lõpetada oma ajakirja levitamine vähemalt avaaktuse ajaks, et vältida osaltki põnevust meeleolu, mis juba nii-kui-nii küllalt kõr-

gele oli kruvitud, siis vastati neile, et polevat ENK juhatare liikmete asi seda keelata, kuna neil olevat kursuste vastutava juhataja dir. J. Roos'i luba. Pöördues dir. J. Roos'i poole, ütles viimane ära vaheleasumisest, teatades, et tema pole neid selleks keelanda, mille järele ka Liidu juhatare liikmed loobusid vastavate järelduste tegemisest.

ENK kursuste ametlik häälekandja »Kartsumdi« reageeris ainult mõne tarviliku öiendava märkusega.

Selles meeleolus on siis ka mõistetav, et vaidluskooolekul 29. dets. kl. 15, mil küsimust algatama palutud hra A. Kallits esines, kujunes vaidlus õige ägedaks. Kuid fakte, mida nüüd esinejalt liidu vastu sihitud süüdistuste põhjendamiseks oodeti, kõneleja ei suutnud anda, samuti ka teised sõnavõtjad, isegi ka vanemad tegelased mitte.

Vaidluskoooleku lõpul teatas siiski dir. J. Roos, et ühe provintsilinna keskkooli direktor, kes viibivat praegu Tartus (s. o. koooleku ajal) kõnelnud talle isiklikult, et noorsoo-karskustöö instruktor — viibides oma ülesannete täitmisel (ringreisul) — organiseerind kohapääl ka noorsotsialistlikke rakukesi. Selle öelnud, läks dir. J. Roos kooolekult otsekohe minema. Kuid Fr. Olup, kellesse asi tegelikult puutus, palus tagasi kooolekule, kus oli dir. Roos'i avalduse tagajärjel tekkind suur ärevus, ja palus nimetada, kust dir. J. Roos on oma andmed saand. Pikema vastuseismise järele teatas dir. J. Roos, et tema andmed käivad Paide ja Haapsalu keskkoolide kohta, (seda ütelist kuulis päält rida kooolekulviibijaid).

Asuti asja selgitamisele. Asemikekogu kooolek, mis pidi nüüd otsekohe järgnema, lükati edasi järgmiseks õhtuks, et vahepääl asjasse selgust tuua. Järgmisel päeval läks ENK tollekordne esimees P. Vihalem koos Paide Noorsoo Liidu esimehega seletust paluma Paide dir. pr. A. Söödorilt, kes tol ajal viibis Tartus, III ajaloolaste kongressil. Läbirääkimisist kirjutab P. Vihalem :

„Kuna ainult Paide Ühisgümnaasiumi direktor, Anna Söödor teati olevat Tartus ajalooõpetajate kongressil, siis nähtavasti tema pidi olema see dir., kellelt dir. Roos nimetas oma andmeid saanud olevat Olupi tegevuse kohta noorsotsialistliku propaganda ja rakukeste loomise alal noorsookarskustöö instruktorina.

Kuna pr. Söödor on minule isiklikult tuntud kui minu endine direktor, siis ühes Paide Ühisgümnaasiumi Noorsooliidu esimehe õpilase Paul Hermetiga otsisime teda ENKS tütarlaste gümnaasiumist, kus ajalooõpetajate kongress peeti. 30. dets. kl. 10 ümber sinna ilmudes seletas ta järgmst :

Temal õlnud eelmisel päeval küll kõnelus dir. Roosiga kui hää tuttavaga (dir. Roos oli Paides dir. ja pr. Söödor õpet.) ja sugulasega Paide elust ja koolist. Et Olup Paides sotsialistlikku propagandat või punaseid rakukesi loonud, pole tema öelnud. Muu kõne hulgas maininud, et koolis olla üks sotsialistlike kalduvusiga õpilane. Kui Fr. Olup ENK instruktorina käinud Paides, pannud ta tähele, et see õpilane püüdnud Olupiga kokku saada. Kas ta Olupiga kõnelda sai, pr. Söödor ei teadvat.

Hiljem selgus, et Olup üldse seda õpilast isiklikult ka peale ringreisul ei tunne, õlgu ei ta selle nime teab, kuna see õpilane oli eelmisel aastal Noorsooliidu esimees. Kas ta õpilasega kõneles, Olup ei tea, vist aga mitte, sest siis oleks ta isiklikult tutvustanud.

Nii pr. Söödor kui ka Hermet tõendasid, et Olup vaevalt pool tundi võis olla üksinda, kogu aeg mõõdus tal kooolekutel, (algkoolis, keskkoolis ja noorsooliidu juhatare kooolekul), ööbis hra Tambergi pool, kes on »Järva Teataja« toimetaja.

Tartus 2. I. 32.

Paul Vihalem (allkiri)

Samal päeval pöördues ENK pääsekretär Ed. Treu telefoni teel Haapsalu ühisgümnaasiumi direktori poole, mille tulemuseks oli järgmine esitis :

„Pärast dir. J. Roos'i seletust, nagu oleks ta muuseas kuulnud, et noorsookarskustööinstr. Fr. Olup organiseerind Haapsalus (millest teadvat ka Haapsalu direktoreist), noorsotsialistlikke rakukesi, pöörduisin järgmisel päeval telefoni teel Haapsalu Ühisgümna. direktori hra Üksti poole järelepärimisega, millele hra Üksti vastas, et ta midagi ei tea, et instr. Fr. Olup oleks Haapsalus käies organiseerind noorsotsialistlikke rakukesi, nagu süüdistus tegelikult kõlas. Samuti ei teadvat sellest midagi ka õpetajad, ega ka seltskonnas pole ta kuulnud sellest midagi räägitavat. Omalt poolt arvas hra direktor, et vast »Üliõpilaslehe« kirjutis võis selliseid mõtteid mõnel pool esile kergitada.

Tartus, 30. dets. 1931. a.

E. Treu, (allkiri)

E. Noorsoo Karskusl. pääsekretär.

Samal ajal püüti süüdistuse kohta hankida materjali ka kursusest osavõtjailt, kuid keegi ei võind anda midagi, mis oleks kindnand dir. J. Roos'i süüdistust. Selle tagajärjel esitas dir. Roos asemikekogule erakorralise teadaande, mida ta oma allkirjaga ka kirjalikult formuleeris : »Eile tähendasin, et on kuuldu, nagu oleks Noorsoo Karskusliidu instruktor loonud paaris provintsilinna keskkoolis poliitilisi rakukesi ja teinud vastavat propagandat. Õnneks on selgunud tänase päeva jooksul, et need teated on alusetu ja see võiks meid kõiki rõõmustada !«

Väide, nagu oleks ENK juhatus teind sellega poliitikat, et kutsus oma näitusel esinema ka Eesti Noorsotsialistliku Liidu, on ekslik. Noorsooorganisatsioonide näituse korraldamise põhimõtteks oli anda objektiivset ülevaadet, milliseid alasid on harrastet üksikuis noorsooorganisatsioonides, püüdes anda ühtlasi õpetlikku pilti org-ide juhtidele mitmesuguste org-ide korraldusest ja sisemisest tööst. Näitusest õlid palutud osa võtma kõik noorsoo keskorganisatsioonid ja Eesti Noorsoo Karskusliidu liikmed — organisatsioonid. Näitus oli mõeldud ka demonstratiivseks vahendiks loenguile : Asjaajamine, rakendusraamatud ja arhiivide kor-

1) Eesti Noorsoo Karskusliidu 8. asemikekogu koooleku protokoll, lk. 2.

raldamine, milleks vastav lektor Ed. Treu seda ka osalt kasutas.

Näitusel kõmutekitand lause: »Me samm on mürsk, mis juhi kodanluse kerre« oli masinal kirjutet valgele paberiribakesele ja kleebitud allkirjaks seinalehel-olevale silmapaistmatule pildikesele, mis kujutas mingisugust noorte rongikäiku ja oli lõigatud välja ühest Saksa ajakirjast. Oma väiksuse tõttu ei puutund ta algul korraldajatele silma, kuid säält kõrvaldeti kohe, niipea kui selle olemasolu teatavaks sai. Nimetat lause suhtes pole Eesti Noorsoo Karskusliit sugugi solidaarne ning deklareeris seda ka kursusel.

Noorsooliikumist Tervendava Rühma süüdistused, et Eesti Noorsoo Karskusliit on teind oma ametlikel ettevõtetel poliitikat, võttis nimetat Rühma juht ise tagasi, deklareerides seda asemikekogu koosolekul korduvalt¹⁾, et ametlikult on kõik korras. Samal ajal kirjutas ta alla asemikekogule esitetava resolutsiooni esialgsele redaktsioonile, milles öeldakse: „1. ENK 8. asemikekogu koosolek deklareerib, et ta ei leidnud, et ENK juhatus teeks poliitilist kihustööd. 2. Asemikekogu koosolek peab loomulikuks, et ENK juhatus valimisel ei arvesteta kandidaatide parteipoliitilist kuuluvust, vaid isiklikku tublidust.“

Mingisuguseid fakte keegi ette ei toond.

Eesti Noorsoo Karskusliidu juhatusse valimisi on senini teostet isikutubliduse, mitte poliitilise meelsuse järele, seepärast ei või ta ka juhatusliikmete poliitilise meelsuse üle aru

1) Asemikekogu protokoll lk. 3.

Eesti Karskusliidu seletus Noorsoo Karskusliidu vastu tõstetud süüdistuste puhul.

Aastavahetusel on Eesti Noorsoo Karskusliidu kohta ajakirjanduses mitmel korral sõna võetud. Muuses on väidetud nagu kasutaks Noorsoo Karskusliit oma tegevusvõimalusi parteipoliitiliseks propagandaks. Kõik need asjaolud kerkisid päevakorradele ühenduses jõuluvaheajal Tartus peetud noorsootegelaste kursuse ja Noorsoo Karskusliidu asemikkudekogu koosolekuga. Kursusega ühenduses korraldatud näitusel nähti lisatõendust Noorsoo Karskusliidu osavõtule poliitiliseks propagandast.

Eesti Karskusliidu kui Noorsoo Karskusliidu eest juriidilise vastutaja juhatus ja keskoimkond on nüüd küsimuse kõigi temal seni käepärast olnud ja kättesaadavaks tehtud materjalide põhjal selgitanud ja seisukohad võtnud. Selle põhjal ta võib kinnitada, et süüdistused Noorsoo Karskusliidu vastu poliitiliseks propaganda teemiseks ei ole seniste materjalide alusel jäänud püsima. Ühe osa süüdistusi on nende algatajad päalegi ise tagasi võtnud. Arusaamatusele on rajatud etteheited, mis Noorsoo Karskusliidu osavõttu poliitikat leiavad selles, et ühele väljaspool kooli

anda. Aktiivseid poliitikatetegelasi ENK juhatustes ei ole.

ENK praegune juhatus jääb kõikumatu seisukohale: Juhatusliikmete valik peab sündima isikutubliduse järele karskustöös. Poliitiliste maailmavaadete erinevuste allakriipsutamine ja nende aluseksvõtmine valiku teostamiseks juhatuse, halvab ühtlast töömeeleolu, eriti sellisel aatelisel alal, nagu seda on karskuse oma, kus kõik peavad olema väljas ühe asja eest — alkoholivaba kultuuri saavutamiseks. Senini on püütud kõige jõuga püsida erapooletul pinnal, andes vaba võimaluse igasuguste mõtteavaldiste esitamiseks karskuse- ja kultuurialadel, mis ainult pole olnud vastolus karskusmeelsusega, olles omalt poolt ägedas vastolus korporatiivsele ja elupõletamismeeleolule.

Lisaks sellele ENK omalt poolt ei pidand vastuvõetavaks Noorsool. Tervendava Rühma nõudeid, sest just nendes ilmneb poliitilist tendentsi. Samal ajal oli üks nende aktiivsem tegelane mittekarske. (Vt. asemikekogu koosoleku protokoll nr. 8, lk. 5.)

Olgu veel tähendat, et ENK juhatuse valib asemikekogu, kusjuures kandidaatide esitamiseks ning arvustamiseks on õigus igal asemikekogu liikmel — seega ei kuidagi konjuraatiivne.

Märkus: Käesoleva kirjutise aluseks olnud materjal on antud läbivaatamiseks ka Eesti Karskusliidu Keskoimkonnale. Samuti on täpne ärakiri saadetud E. V. Hariduse ja Sotsiaalministeeriumile.

Ed. Treu.

tegutsevale pahempoolse ilmavaatega noorsoo-organisatsioonile oli võimaldatud näitusel väljapanekutega esineda, kusjuures silma paistnud nende rohke arv, ka polevat need enamikus olnud karskussisulised. Noorsoo Karskusliidu põhimõte oli korraldada noorsooliikumise ülevaatenäitus (mitte ainult karskussenäitus), kuhu paluti esinema kõiki teadaolevaid noorsoo-organisatsioone väljapanekutega, mis võimaldaksid igakülgse pildi org-i tegevusest. Siinjuures väljapanekute hulk oli kitsendamata. Kuna aga mitmed organisatsioonid jäid näitusel tulemata, siis kujunes näitus teatud määral ühekülgseks. Sisulises mõttes ei saanud Noorsoo Karskusliidu juhatus, nagu ta seda kursuselgi deklareeris, näituse kõigi üksikasjadega solidaarne olla, eriti ka ühe lõõklause suhtes, mis toonitas klassivõitlust ja mille Noorsoo Karskusliidu juhatus kohe kõrvaldas, kui selle olemasolu talle teatavaks sai (lause oli väliselt vähe silmapaistev, masinal kitsale paberiribale pildiallkirjaks kirjutatud, nõnda et ta esialgu silma ei paistnud).

Kuna Noorsoo Karskusliidu juhatus on Eesti Karskusliiduga läbirääkides ühtlasi asunud seisukohale, et ta edaspidiste arusaamatuste vältimiseks koolitegelastega tahab järgmisel noorsoo karskuskongressil, mida nii ruttu kui võimalik kokku kutsutakse, üles võtta põhikirja muutmise küsimuse, selles mõttes, et Liitu edaspidi ei saaks enam kuuluda väljaspool kooli tegetsevad poliitilise ilmega organisatsioonid, siis tohiks kõik arusaamatused Noorsoo Karskusliidu suhtes olla sellega likvideeritud.

Kogu laialdane materjalihulk, mis Eesti Karskusliidule tema seisukohavõtmisel alu-

seks on olnud, antakse ühes üksikasjalikude seletustega Haridusministeeriumi korraldusse.

Eesti Karskusliit kinnitab lõppeks veel kord, et karskusliikumises peab jääma vankumatult maksma kõigi poliitiliste ja usuliste ilmavaadete koostöö ja vastastikuse sallivuse põhimõte, ega tohi ükski selles esinev vool kasutada karskusliikumist oma eri sihtideks.

Tartus, 4. veebr. 1932.

Eesti Karskusliidu juhatuse ja keskoimkonna nimel:

esimees: **H. B. Rahamägi**
sekretär: **E. Kubjas**

E. N. K. II deklamatsioonivõistlusest,

mis peeti 31. XII 1931. kell 19 Tartu Tütarlaste gümn. ruumes, võttis osa 11 noort. Jury koosseisus: Karl Ader (juhataja), Alfred Kivirähk ja Paul Vihalem (liikmed) otsustas jagada auhinnad järgmiselt: I — Eino Paal (H. Treffneri gümn.), II — Maret Suits (Tartu Tütarl. gümn.) ja

Oskar Pehk (Tartu õpetajate seminar), III — Helga Saar (Läänemaa ühigümn.) ja Juta Tomberg (Läänemaa õpetajate seminar). Auhindadeks oli määratud juhatuse poolt: I — 12 kr., II — 8 kr., III — kr. väärtuses ilukirjandust.

Kuukiri

„Eesti Kirjandus“

Ilmub iga kuu lõpul. Tegev ja vastutav toimetaja lektor J. V. Veski. Toimetus: mag. P. Ariste (folkloor), prof. H. Kruus (ajalugu), prof. A. Saareste (keel), kirjanik F. Tuglas (kirjandus). Väljaandja: Eesti Kirjanduse Selts.

Kuukiri „Eesti Kirjandus“ on määratud igale eestlasele, kes on huvitatud rahvakultuurilisest edust. Ta pole ajaviitelugemiseks, vaid rikastab lugeja teadmisi.

ARTIKLID on asjatundlikult kirjutatud, seejuures aga kergesti arusaadavad ja käsitlevad tähtsaid küsimusi kirjanduse, keele, rahvaluule, ajaloo, rahvateaduse, muinasteaduse, ühiskonnateaduse, filosoofia, kunstide ja kultuuriarengu aladelt.

ARVUSTUSI ilmub igas numbris algupäraste ilukirjanduslikkude tööde üle.

TELLIMISHIND 1932. a. on erakordselt odav ja kõigile kättesaadav: 5 kr. aastas, 2 kr. 50 s. poolaastas, 1 kr. 25 s. veerandaastas; üksiknumber maksab 50 s.

Ilmub neli numbrit aastas.

„Kevadiku“ tellimishind: $\frac{1}{4}$ aast. 50 s., $\frac{1}{2}$ aast. 25 s., üksiknumbri hind 15 senti.

Väljaandja: Eesti Noorsoo Karskusliit. Vastutav toimetaja: mag. phil. Alfred Koort. Tegev toimetus: Friedrich Olup, F. Huik, A. Hurt, A. Lauk, E. Kubjas, M. Sarv. Toimetuse õnetunnid: tegevtoimetajal — esmasp. ja neljap. kl. 2—3 Jakobi tän. 8—2. Toimetuse aadress: Tartu pstk. 86, telefon 404.

„Kutuuri“ trükk Tartus.